

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז)

על הכתוב ביום השביעי של פסח, "וביום השביעי... אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם", שואל המקובל האלקי הרה"ק צבי הירש מזידיטשוב זיע"א, מדוע כאן בשביעי של פסח בחר הקב"ה לגלות לנו שמוטר לעשות מלאכה לצורך אכל נפש? שהרי, בכל שאר המועדים – שבועות, סוכות, ראש השנה – לא מצוין ענין זה שמוטר "אכל נפש" בהג.

ובאר ענין זה הרה"ק צבי הירש מזידיטשוב בדברי קודשו, ואמר: הנה, שנינו בגמרא (פסחים קיח): "קשין מזונותיו של האדם פקריעת ים סוף". וכן למדנו בגמרא בענין זיווגו של האדם (סוטה ב): "אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: וקשין (=וקשה) לזוגן (את האישה ואת האשה) פקריעת ים סוף".

נמצא לפי זה, כי הפרנסה והזיווג של האדם קשים פקריעת ים סוף, היות והמקטרגים מתאמצים בכל כוחם, בכל מיני תחבולות, לבטל את זיווגו ואת פרנסתו של האדם.

והנה, מאחר וכידוע בשביעי של פסח נקרא לישראל הים, לכן נמצא שיום זה הוא יום שמסוגל להמשיך פרנסה וזיווג לכל בית ישראל. שכן, כמו שנבקע לישראל הים (למרות המקטרגים), כן יבקעו להם (=לישראל) שערי פרנסה טובה ושערי זיווג הגון. ולכן בחר הקב"ה להזכיר ענין זה של "אכל נפש" (שזה ענין של פרנסה) דוקא בשביעי של פסח, שבו נבקע לישראל הים, כדי שיתפללו ישראל ביום זה על הפרנסה והזיווג מ"עומקא דלבא", ויבקעו להם שערי שמים.

וכפי שמובא בספר הקדוש "בני יששכר" (ניסן מאמר א, אות ב): "אמרו רבותינו ז"ל (פסחים קיח): "קשין מזונותיו של האדם פקריעת ים סוף". והנה, ביום ההוא, אשר מסוגל לנס גדול קריעת ים סוף, בקלות הוא (=הקב"ה) יצו חסדו קדוש יעקב, לגזור פרנסה טובה לישראל, אפילו חס וחלילה אין בידם זכות כל-כך. ושמעתי מפי קדוש, מחותני הרב הקדוש מהרצ"ה מזידיטשוב זצוק"ל, שמלאכת אכל נפש שהתירה התורה בכל יום טוב, הנה נכתב בתורה (דוקא) אצל שביעי של פסח כי 'קשין מזונותיו של האדם פקריעת ים סוף', (וביום זה יש זכות לבקוע שערים).

וראוי להוסיף, שעל הכתוב (משלי לא, י): "אשת חיל מי ימצא", פרש רש"י: מי היא אותה אשת חיל? (ועונה): היא התורה הקדושה. וכן בגמרא (ברכות נו'): "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" אל תקרי (=תקרא את המלה) מורשה, אלא (יש לקרוא אותה) מאורשה". דהינו, שהתורה הקדושה היא בבחינת ארוסה לישראל. ומאחר והתורה היא בת זוגם של ישראל, הנה מזה למדו חז"ל (סנהדרין נט), שגוי שעוסק בתורה חייב מיתה. שהרי, הוא בבחינת הבא על הנערה המאורסה.

על-פי האמור נשפיל להבין, ששביעי של פסח הוא יום מסוגל גם להשגות בתורה הקדושה, שהרי התורה היא בת זוגם של ישראל, ויום שביעי של פסח הוא כאמור יום המסוגל לזיווג ולהתחברות עם בת הזוג. על-כן נמצא שישראל יכולים בשביעי של פסח להתאחד עם התורה, שהיא בת זוגם, ולקבל ממנה שפע סתרים והשגות של התורה הקדושה, כפי שהביא ה"דגל מחנה אפרים" (יתרו), שאדם הזוכה שהתורה היא בבחינת ארוסתו, מגלים לו את סתרי תורה הקדושה ואת כל סודותיה – כפי האשה, המגלה את סודותיה לבעלה.

וכפי דבריו הקדושים של ה"דגל מחנה אפרים": "מה שחנני ה' ברחמי וברוב חסדיו, על-פי מאמר רבותינו ז"ל (אבות פ"ו, מ"א): 'הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה... ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר, וכנהר שאינו פוסק'. וענין 'מגלין לו רזי תורה' נזכר גם בזהר (עין שם)... על דרך (ש) אין אשה מגלית (=מגלה) מסתורה, אלא לבעלה. (ו)כל מי שלומד תורה לשמה, נעשית התורה לו בבחינת אשה, והוא נעשה לה בעל...".

מכל זה נמצאנו למדים, שיום שביעי של פסח הוא יום מיוחד ל"בקיעת" שערי שמים, וביום זה ראוי להתפלל על הפרנסה, הזיווג והשגות וחידושים בתורה הקדושה.

מעתה, יומתק גם להבין את המנהג הקדוש של רבותינו הקדושים מבעלזא זיע"א לדורותיהם, שהיו שרים בשביעי של פסח את הכתוב בתפילה: "והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפנינו..."

שכן, עתה, בשביעי של פסח, כאשר מתאחדים ישראל עם בת זוגם, היא התורה הקדושה, על-כך ראוי להתפלל ולשיר "והערב נא ה'...את דברי תורתך בפנינו" – שבאמת "יערבו" לנו מטעמי התורה הקדושה בפנינו.

"ארבעה צריכין להודות, ואלו הן: יורדי הים, והולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא"

ידוע, שחז"ל תקנו לנו בליל פסח לשנות ארבע כוסות **יין**, כנגד ארבעה לשונות גאולה (והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי), הנזכרים בפסוקים (שמות ו', ו-ז): "לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם ממצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה... ולקחתי אתכם לי לעם".

בענין זה ראוי להביא את דברי הגאון מוילנא זיע"א, המסביר שכל עניני ליל הסדר וציאת מצרים סדורים ארבע ארבע לשונות של גאולה, ארבע כוסות, ארבעה בנים, ארבע קושיות.

ויש לומר, כי מספר זה (=ארבע) הוא כנגד "ארבעה (ש) צריכין להודות", שאותם מנו חז"ל במסכת ברכות (נד, עב): "אמר רב יהודה, אמר רב: ארבעה צריכין להודות, ואלו הן: יורדי הים, והולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא" (וסימנם "וכל החיים ידוך סלה" "חיים" ראשי תיבות חולה יסורים ים מדבר)..

וצריך לדעת, אומר הגאון מוילנא, שכל ארבעת הענינים הללו נתקיימו ביוצאי מצרים. הא כיצד? הנה, "יורדי הים" נתקיים בישראל כאשר נבקע להם ים סוף, והם הלכו בתוכו בחרבה. "הולכי מדברות", נתקיים בישראל כאשר הלכו ישראל במדבר הגדול והנורא ארבעים שנה. "ומי שהיה חולה ונתרפא", נתקיים בישראל כאשר קבלו את התורה על הר סיני, שאז כדברי חז"ל "נתרפאו כל המומין", כמו שכתוב במדרש (מדרש רבה במדבר ו', א): "במתן תורה...האלהים אמר למלאכים שירדו אצל ישראל וירפאו אותן". ופרור שהתקיים בהם "מי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא", שהרי ישראל יצאו ממצרים – מקום שאפילו עבד לא היה יכול לברוח משם. ולזכר זה, אומר הגאון מוילנא, תקנו לנו חז"ל ארבע כוסות **יין** – כדי להזכיר את נסיו וחסדיו של הבורא יתברך בארבעה נסים הללו שעשה לנו... (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

"דבר אל בני ישראל וישבו ויחננו לפני פי החירות" (יד' ב')

על הכתוב: "דבר אל בני ישראל וישבו ויחננו לפני פי החירות", אומר הצדיק ר' אברהם יהושע השל מאפטא, ה"אוהב ישראל", שראוי שנלמד מדברי הכתוב שלפנינו, בדרך הרמז, מידה טובה אחת, שראוי לו לאדם לדבוק בה כל הימים. וזאת, כפי שרומז הכתוב: "וישבו ויחננו לפני פי החירות" – לפני שהאדם נותן חירות לפיו, להשמיע את דברו, ישוב ויחנה, יתישב בדעתו וישקול היטב כל דיבור ודיבור העתיד לצאת מפיו. וכבר אמר החכם מכל אדם: "שמר פיו ולשונו – שמר מצרות נפשו".

"שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד"

הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א, בעל ה"בני יששכר", היה נוהג בכל ליל פסח, לפני שהיה עורך את הסדר בביתו, ללקת ולראות כיצד עורכים את הסדר המוני העם. פעם אחת, כאשר הלך לראות, שמע איך מכל בתי ישראל בקעו הקולות של הקוראים בהגדה של פסח. ליד אחד הבתים התעכב הרבי, ושמע קול יהודי קורא בהגדה: "כנגד ארבעה בנים דברה תורה: אחד חכם, ואחד רשע...". ובכל פעם שהגיע למילת "אחד" צעק אותו יהודי בקול רם, והאריך "אחד" כמו בקריאת שמע. אחר-כך ספר ה"בני יששכר" בהתפעלות, שהיהודי הפשוט עשה מארבעת הבנים, גם מהפן הרשע, תפילה קדושה של קריאת שמע.

חג פסח שמח לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

“בְּנֵי צִיּוֹן”

“מִפְּנֵי מָה קָרַעַתְּ לָהֶם אֶת הַיָּם?” (על פי “אוֹרֵה שֶׁל תּוֹרָה” לְהַרְהֵק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

עַל קְרִיעַת יָם סוּף לְיִשְׂרָאֵל מוּבָא מִדְּרַשׁ פְּלִיאָה (“שְׁמִינִי”): “בְּשַׁעַה שְׁמַתוּ נִדְב וְאַבִּיהוּא, שְׂאֵלוּ מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרֵת (אֶת הַקֹּב"ה): מִפְּנֵי מָה קָרַעַתְּ לָהֶם (=לְיִשְׂרָאֵל) אֶת הַיָּם? (וּמִיָּד) הִשִּׁיבוּ שְׂרָפִי הַקֹּדֶשׁ: ‘הִשִּׁיבֵנו ה' אֵלֶיךָ וְנִשׁוּבָה’.”
וְצָרִיכִים אָנוּ לְהַבִּין מִדְּרַשׁ תְּמוּהָ זֶה. שָׁכֵן, וְכִי מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין קְרִיעַת יָם סוּף לְבֵין מִיתַת בְּנֵי אֶהְרֹן, נִדְב וְאַבִּיהוּא?
וְגַם צָרִיךְ לְהַבִּין, מִדּוּעַ הִשִּׁיבוּ הַמְּלָאָכִים “הִשִּׁיבֵנו ה' אֵלֶיךָ וְנִשׁוּבָה”?
הַגְּהִ"ק בְּעַל ה"חֲתָם סוּפֵר" זִיע"א הַסְּבִיר תְּמִיּהָ זֶה בְּאוֹפֵן פְּלֹפּוּלִי וְנִפְלֵא, וְאָמַר: יְדוּעַ מָה שְׁנֵאֲמַר בְּמִדְּרַשׁ (תְּנַחֲמוּמָא “תְּצַוָּה”), שְׁמִיתַת נִדְב וְאַבִּיהוּא הִיְתָה עוֹנֵשׁ עַל-כֵּךְ שְׂאֶהְרֹן אָבִיהֶם הִשְׁתַּתַּף בְּחֻטְא הַעֲגָל, כְּפִי שְׁכַתוּב בַּתּוֹרָה (דְּבָרִים ט', כ'): “וּבְאֶהְרֹן הַתְּאֵנָף ה' מָאֵד לְהַשְׁמִידוֹ”, “וְאִין הַשְּׁמֵדָה, אֲלֵא...כִּילוּי בְּנִים” (רש"י). וְלִמְעַשָּׂה, הָיוּ אֲמוּרִים כָּל אַרְבַּעַת בְּנָיו שֶׁל אֶהְרֹן לָמוּת, אֲלֵא שְׁמִשָּׁה רַבְּנוּ הַתְּפַלֵּל עַל אֶהְרֹן אַחִיו, וְהַצְּלִיחַ לְהַמְתִּיק קֶצֶת אֶת הַגְּזִירָה, כְּפִי שְׁכַתוּב בַּתּוֹרָה (שָׁם): “וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אֶהְרֹן בְּעַת הַהוּא”. דְּהֵינּוּ, מִכַּח תְּפִילָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עַל אֶהְרֹן נִצְלוּ שְׁנֵי בְּנָיו שֶׁל אֶהְרֹן – אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר.

וְגַם עַל-כֵּךְ תְּמָה וְשׂוֹאֵל ה"חֲתָם סוּפֵר": וְכִי אֶהְרֹן הִשְׁתַּתַּף בְּמַעֲשֵׂה הַעֲגָל מִרְצוֹנוֹ? וְהָרִי אָנוּס הִיָּה לַעֲשׂוֹת זֹאת, שְׂאֵם לֹא כֵן הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרְגִים אוֹתוֹ, כְּמִבּוֹאֵר בְּמִדְּרַשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה י', ג'): “בְּשַׁעַה שְׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ מַעֲשָׂה(=הַעֲגָל), בַּתְּחִילָה הִלְכוּ אֲצֵל חוּר (בֶּן מֵרִים), אָמְרוּ לוֹ: (שְׁמוֹת ל"ב) ‘קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים’. כִּיּוֹן שְׂלֵא שָׁמַע לָהֶן, עָמְדוּ עֲלָיו וְהִרְגוּהוּ(=אֶת חוּר)...אַחַר-כֵּךְ הִלְכוּ אֲצֵל אֶהְרֹן. אָמְרוּ לוֹ: ‘קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים’. כִּיּוֹן שְׁשָׁמַע אֶהְרֹן כֵּן, מִיָּד נִתְיָרָא...אָמַר אֶהְרֹן (בְּלִבּוֹ): מָה אֶעֱשֶׂה? הָרִי הִרְגוּ אֶת חוּר, שְׁהִיָּה נִבְיָא. עַכְשָׁיו, אִם הוֹרְגִים אוֹתִי, שְׂאֵנִי כִּהֵן, מִתְקִים עֲלֵיהֶם הַמְּקַרָּא שְׁכַתוּב (אִיכָה ב'): ‘אִם יִהְיֶה בְּמִקְדָּשׁ אֲדָנִי כִּהֵן וְנִבְיָא’ – וּמִיָּד הֵם(=יִשְׂרָאֵל) גּוֹלְזִין...אָמַר אֶהְרֹן: אִם בּוֹנִין הֵן אוֹתוֹ(=אֶת הַעֲגָל), הַסְּרַחוֹן נִתְּלָה בְּהֵן. (לְכֹן), מוּטָב שְׂיִתְּלָה הַסְּרַחוֹן בֵּי וְלֹא בְּיִשְׂרָאֵל (וְאֶפְשָׁר שֶׁתְּהִיָּה לָהֶם תְּקֵנָה עַל-יְדֵי תְּשׁוּבָה)”.
אִם כֵּךְ, מִדּוּעַ נִעְנַשׁ אֶהְרֹן עַל-כֵּךְ? וְהֵלֵא מִטְּרַתּוֹ הִיְתָה לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל.

אֲלֵא, מִסְּבִיר ה"חֲתָם סוּפֵר", שְׂיִשׁ כָּלֵל גְּדוּל בַּתּוֹרָה, שְׂאִין טְעַנַּת ‘אוֹנֵס’ בְּעִבּוּדָה זָרָה, וְלִכֵּן עַל עִבּוּדָה זָרָה נֶאֱמָר “יִהְיֶה וְאֵל יַעֲבוֹר”. דְּהֵינּוּ, שְׂאֵם אוֹנֵסִים/מִכְרִיחִים אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹד עִבּוּדָה זָרָה, וְלֹא – יִהְרַגוּהוּ – צָרִיךְ הוּא לְהִיְהַרְגַּ וְלֹא לַעֲבוֹר. וְלִכֵּן, אִף שְׂאֶהְרֹן עָשָׂה זֹאת בְּמִטְרָה מוּצָהֶרֶת לְהַצִּיל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִפְּלִיָּה, מִכָּל מְקוֹם, הַקֹּב"ה מְדַקְדֵק עִם צְדִיקִים כְּחוּט הַשְּׁעָרָה, וְלִכֵּן נִעְנַשׁ כְּאֲשֶׁר מֵתוּ שְׁנֵי בְּנָיו – נִדְב וְאַבִּיהוּא.

וְהֵנָּה, עַל הַכְּתוּב (שְׁמוֹת יד' כט'), “וְהַמִּים לָהֶם חֲמָה מִימִינָם וּמִשְׂמָאלָם”, אוֹמְרִים חו"ל: “וְהַמִּים...חֲמָה” – חֲמָה (כְּתוּב) בְּלִי ו', לְרִמּוֹז שְׁהַמִּים הַתְּמָלְאוּ חֲמָה, וְרָצוּ לְהַטְבִּיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְזֹאת, כְּפִי שְׁכַתוּב בְּמִדְּרַשׁ (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי, “בְּשִׁלַּח”, רַמְזוֹ רל"ד): כְּשֶׁקָּרַע הַקֹּב"ה אֶת הַיָּם בְּפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַתְּמָלָא שָׂרוּ שֶׁל הַיָּם חֲמָה עֲלֵיהֶם, וְטָעַן לְפָנֵי הַקֹּב"ה: מִדּוּעַ מִטְבִּיעַ אֶתְּהָ אֶת הַמְּצָרִים, וְקוֹרַע אֶת הַיָּם לְפָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? הָרִי “הַלְלוּ(=מְצָרִים) עוֹבְדֵי עִבּוּדָה זָרָה, וְהַלְלוּ(=יִשְׂרָאֵל) עוֹבְדֵי עִבּוּדָה זָרָה”.

הִשִּׁיב לוֹ הַקֹּב"ה: שׂוֹטָה שְׁבַעֲוֹלָם! וְכִי לְדַעְתָּם עִבּוּדָה(=אֶת הַעִבּוּדָה הַזֹּרָה)?! וְהֵלֵא לֹא עִבּוּדָה אֲלֵא מִתּוֹךְ שְׁעִבוּד וּמִתּוֹךְ טְרוּף הַדַּעַת, וְאֶתְהָ דָן שׂוֹגַג כְּמִזִּיד, וְאוֹנֵס כְּרָצוֹן! כִּיּוֹן שְׁשָׁמַע זֹאת שָׂרוּ שֶׁל יָם, הִשִּׁיב אֶת חֲמָתוֹ מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפְכָה(=וְהִפְנָה אֶת חֲמָתוֹ) עַל הַמְּצָרִים.

אִם כֵּךְ, מָה שְׂאֲמָרוּ חו"ל, שְׂאִין טְעַנַּת ‘אוֹנֵס’ בְּעִבּוּדָה זָרָה, וְשַׁעַל עִבּוּדָה זָרָה צָרִיכִים לְהִיְהַרְגַּ וְלֹא לַעֲבוֹר, לֹא הַתְּקִימָה כְּאֵן, שְׁהָרִי הַיָּם הִשִּׁיב אֶת חֲמָתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל עַל שְׁהָיוּ אָנוּסִים בְּעִבּוּדָה הַזֹּרָה.
אִם כֵּךְ, מִדּוּעַ מֵתוּ שְׁנֵי בְּנֵי אֶהְרֹן מִחֲמַת הַשְּׁתַּתְּפוּתוֹ שֶׁל אֶהְרֹן בְּמַעֲשֵׂה הַעֲגָל? וְהָרִי אִף הוּא הִיָּה אָנוּס שְׁמָה וְעָשָׂה עִבּוּדָה זָרָה שְׂמָא יִהְרַגוּהוּ יִשְׂרָאֵל...
עִבּוּדָה זָרָה שְׂמָא יִהְרַגוּהוּ יִשְׂרָאֵל...

תִּזְרַח הַקּוֹשֵׁיָא לְמִקּוּמָהּ: וְכִי בְמָה הִיָּה גְדוּל כּוֹחַם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל הַמְּצָרִים, שְׁלָהֶם נִקְרַע הַיָּם, וְאִילוּ הַמְּצָרִים טָבְעוּ בַתּוֹכּוֹ? וְהָרִי "הַלְלוּ(=מְצָרִים) עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, וְהַלְלוּ(=יִשְׂרָאֵל) עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה". וְאַף שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל אֲנוּסִים בְּכַךְ, הָרִי "אֵין אֲוֹנִס וְנִס בְּעֲבוּדָה זָרָה"?

וְעַתָּה מוֹבִנֵת הַשְּׂאֵלָה בַּמְדַּרְשׁ: "בְּשַׁעָה שְׂמַתּוּ נִדְב וְאֲבִיהוּא, שְׂאֵלוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׂרֵת (אֶת הַקֵּב"ה): מִפְּנֵי מָה קִרְעַתְּ לָהֶם(=לְיִשְׂרָאֵל) אֶת הַיָּם?" (וְהָרִי גַם יִשְׂרָאֵל וְגַם הַמְּצָרִים הָיוּ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה).

אֲלֵא יֵשׁ לּוֹמֵר, הִנֵּה כְּתוּב בַּמְדַּרְשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה ג', ד'): "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִי אֶלְךָ אֶל פְּרַעֲה וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמְּצָרִים...!". (פְּלוֹמֵר), מָה זְכוּת יֵשׁ בְּיָדָם (שֶׁל יִשְׂרָאֵל) שְׂאוּכָל לְהוֹצִיאָם? אָמַר לוֹ הַקֵּב"ה... 'בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמְּצָרִים תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה...'. – הָרִי יוֹדֵעַ שֶׁבְּזְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁהָן עֵתִידִים לְקַבֵּל עַל-יָדָךְ בְּהָר הַזֶּה, הֵם יוֹצֵאִים מִשָּׁם(=מִמְּצָרִים)". הִנֵּה, מִבּוֹאֵר מִכָּאן, שֶׁלֹּא הִיָּתָה זְכוּת בְּיַד יִשְׂרָאֵל לְצֵאת מִמְּצָרִים, אֲלֵא רַק עַל-כֵּךְ שֶׁהֵם עֵתִידִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה עַל הָר סִינַי.

וְעַתָּה נִבִּין מָה שֶׁהִשִּׁיבוּ שְׂרָפִי הַקֹּדֶשׁ: "הִשִּׁיבֵנו ה' אֱלֹהֵינוּ וְנָשׁוּבָה". שֶׁהָרִי, כְּשֶׁשָּׁלַח הַקֵּב"ה אֶת מֹשֶׁה בַּפְּעַם הָרֵאשׁוֹנָה לְפָרַעֲה, כְּדִי שִׁיוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמְּצָרִים, שָׁאַל אוֹתוֹ מֹשֶׁה: "מָה זְכוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁתַּעֲשֶׂה לָּהֶם נִס לְהוֹצִיאָם מִמְּצָרִים"? עָנָה לוֹ הַקֵּב"ה: "בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמְּצָרִים תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה" – שֶׁהָרִי עֵתִידִים יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה עַל הָהָר הַזֶּה לְסוֹף שְׁלֹשָׁה חוֹדָשִׁים שִׁיִּצְאוּ מִמְּצָרִים. כְּלוֹמֵר, אֲמַת שֶׁמִּצַּד עֲצָמָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵינָם זֹכָאִים שִׁיעֲשֶׂה עִמָּהֶם נִס, אוּלַם זְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁעֵתִידִים הֵם לְקַבֵּל בְּהָר סִינַי תַּעֲמוּד לָהֶם, וְאֶעֱשֶׂה עִמָּהֶם נִס לְמֵרוֹת שֶׁפָּרַגַע אֵינָם זֹכָאִים לְכַךְ.

וְזוֹה מָה שֶׁאָמְרוּ הַמְּלֹאכִים, "הִשִּׁיבֵנו ה' אֱלֹהֵינוּ וְנָשׁוּבָה", הַקֵּב"ה גָּאַל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּזְכוּת זֹאת שֶׁכֹּאֲשֶׁר יָשִׁיב אוֹתָם אֵלָיו (כֹּאֲשֶׁר יִקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה), מִמִּילָא יַחֲזִרוּ הֵם בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ.

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מְצָרִים מֵת עַל שִׁפְתַּת הַיָּם: וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמְצָרִים (יֵד' ל-לא)

עַל הַפְּתוּב בְּקִרְיַעַת יָם סוּף, "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמְצָרִים", שׁוֹאֲלִים חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, מִדּוּעַ עָתָה כֹּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים עַל שִׁפְתַּת הַיָּם וְרוֹאִים אֶת הַמְּצָרִים הַמְּתִים שֶׁפָּלְט הַיָּם, נִזְכָּרִים הֵם בַּיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמְצָרִים"? וְהָרִי זֶה קִרְיַה הַרְּבִיָּה לְפָנָיו כּוֹ, וּמִדּוּעַ עֲכָשִׁיו צְרִיכִים הֵם לְהוֹדוֹת עַל-כֵּךְ?

מִסְבִּיר הַגֵּה"ק בַּעַל הַ"בֵּן אִישׁ חַי" זִיע"א, וּמְחַדֵּשׁ כְּאֵן חִידוּשׁ נִפְלֵא, עַל-פִּי הַמְּסוּפֵר בַּגְּמָרָא (בְּרִכּוֹת נד'), שֶׁפְּעַם הֵלֶךְ אַחַד הָאֲמוּרָאִים בְּמִקּוּם שְׁנִקְרָא "עֲרֵבּוֹת", וְהָיָה צָמֵא מְאֹד לְמַיִם, וְהַקֵּב"ה עָשָׂה לוֹ נִס, וּבִרְאָ לוֹ שֵׁם מַעֲיָן. מֵאֵז, בְּכָל פְּעַם שֶׁהָיָה עוֹבֵר בְּמִקּוּם, הָיָה אוֹמֵר "בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי נִס בְּעֲרֵבּוֹת". לְמַיִם הֵלֶךְ אוֹתוֹ אֲמוּרָא לְמִקּוּם אַחֵר, וְשֵׁם נִפְלַע עָלָיו גְּמַל שֶׁהִשְׁתַּגַּע, וְהָיָה בְּסִכְנָה מְכֻף, וְגַם אֵז עָשָׂה לוֹ הַקֵּב"ה נִס וּנְפָרְצָה לוֹ שֵׁם הַחוּמָה, וְהוּא בְּרַח מִשָּׁם. מִנֵּי אֵז, בְּכָל פְּעַם שֶׁעָבַר בְּעֲרֵבּוֹת אָמַר: "בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי נִס בְּעֲרֵבּוֹת וּבְגִמְלָה", וּבְכָל פְּעַם שֶׁעָבַר בְּמִקּוּם הַשְּׁנִי אָמַר: "בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי נִס בְּגִמְלָה וּבְעֲרֵבּוֹת". וּמִכָּף לּוֹמְדַת שֵׁם הַגְּמָרָא, שֶׁכֹּאֲשֶׁר נַעֲשִׂים לְאָדָם שְׁנֵי נִסִּים, בְּכָל פְּעַם שֶׁמְזַכֵּר נִס אַחַד, צְרִיךְ לְהוֹדוֹת גַּם עַל הַנִּס הַשְּׁנִי.

עַל-פִּי הָאֲמוּרָא יוֹבֵן לָנוּ עַתָּה עֲנִיָן "הַיָּד הַגְּדוֹלָה בְּמְצָרִים", שֶׁהַזְּכִירוּ יִשְׂרָאֵל בְּעוֹמְדָם עַל שִׁפְתַּת יָם סוּף. שְׁפֹן, כֹּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַמְּצָרִים הַמְּתִים שֶׁפָּלְט הַיָּם, וְכָל אַחַד וְאֶחָד מֵהֶם רָאָה בְּאוֹפֵן מוֹחֲשִׁי אֶת הַנוֹגֵשׁ שְׁלוֹ, זֶה שֶׁעָנָה וְהַתְעַלֵּל בּוֹ, סוֹפֵג בְּדִיוֹק כְּפִי מַעֲלָלָיו, מִיָּדָה כְּנֶגֶד מִיָּדָה, מִיָּד הוֹדוּ הֵם לָה' יִתְבָּרַךְ. אוּלַם, אֵז נִזְכָּרוּ הֵם גַּם בְּנִס הַנוֹסֵף שֶׁאַרְעָ לָהֶם, "אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמְצָרִים".

וּמַהִי אוֹתָהּ "הַיָּד הַגְּדוֹלָה" שֶׁעָתָה נִזְכָּרוּ בָּהּ דוֹקָא עֲכָשִׁיו?

וּבִיאַר הַ"בֵּן אִישׁ חַי" וְאָמַר: הִנֵּה יְדוּעַ, שֶׁכֹּאֲשֶׁר הָיָה מֹשֶׁה בִּיאוֹר (לְאַחַר שֶׁפָּרַעֲה גָזַר "כָּל הַבֵּן הַיְּלֹוֹד הַיֵּאֲרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ"), בָּאָה בַתְּיָה בַת פְּרַעֲה "וְתִשְׁלַח אֶת אֲמַתָּהּ(=אֶת יָדָה)" אֶל הַתִּיבָה, וְנַעֲשֶׂה לָּהּ נִס וְהַתְאַרְכָּה יָדָה עַד שֶׁהִגִּיעָה לְאוֹתָהּ תִּיבָה, וּבְכַךְ נִצְלוּ חַיֵּיו שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ.

אִם כֵּן, אוֹמֵר הַ"בֵּן אִישׁ חַי" זִיע"א: אוֹתָהּ הַיָּד הָאֲרוּכָה שֶׁל בַתְּיָה הִיא אוֹתָהּ "יָד הַגְּדוֹלָה" שֶׁעָלֶיהָ הוֹדוּ יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר נִקְרַע לָהֶם הַיָּם. שְׁפֹן, בְּאוֹתָהּ שֶׁעָה כֹּאֲשֶׁר עָמְדוּ עִם יִשְׂרָאֵל עַל שִׁפְתַּת הַיָּם וְרָאוּ אֶת הַנִּס שֶׁנַּעֲשֶׂה לָהֶם, מִיָּד נִזְכָּרוּ גַם בְּנִס שֶׁל הַצֵּלְתוֹ הַפְּלֵאִית שֶׁנַּעֲשֶׂה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְפָנָיו כְּשֶׁמוֹנִים שָׁנָה עַל-יָדֵי בַתְּיָה בַת פְּרַעֲה, שֶׁנִּשְׁתַּרְבְּבָה וְנִתְאַרְכָּה יָדָה לְהִיּוֹת "הַיָּד הַגְּדוֹלָה". (וְלֹכֵן "הַיָּד הַגְּדוֹלָה" גִּמְטְרִיָּה "חֹסֵד", שֶׁצְרִיךְ לְהוֹדוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל רוּב רַחֲמָיו וְחֹסְדָיו הַגְּדוֹלִים. מֹשֶׁה יִבְנִיאֵלִי)

חַג כֶּשֶׁר שְׂמַח לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!